

Wew 1997

W E R K B O E K
WERKBOEK

suggesties voor toegepast lezen

Inhoudsopgave	1
Verantwoording	
Van leesonderwijs naar leesopvoeding	2
Het leesklimaat	3
De inhoud en de thematiek van teksten	4
Doelstellingen	
Over schrijven	5
Sociale vaardigheden	7
Over het boek	
De auteur	8
Verwerking van <i>Mijn opa is een leeuwentemmer</i>	
Een radioprogramma	10
Een muurkrant	18
Het museum	25
En dit kan ook nog	29

VAN LEESONDERWIJS NAAR LEESOPVOEDING

Het leesonderwijs kan bogen op een rijke traditie. Lange tijd vond men het een van de voornaamste opdrachten van de school dat ze kinderen leerde lezen. De laatste jaren staat het onderwijs in leesvaardigheden meer en meer in dienst van de leesopvoeding.

Eigentijds leesonderwijs brengt kinderen immers niet alleen leesvaardigheden bij. Het beperkt zich niet tot het inoefenen van allerlei deelvaardigheden in verschillende leesvormen. Het leesonderwijs moet uitgebouwd worden tot *leesopvoeding*.

Want echt lezen heeft te maken met

*aandacht hebben,
belangstelling tonen,
nieuwsgierig zijn,
ruimte scheppen,
dromen,
construeren,
rijker worden,
zich verwonderen,
openstaan voor,
vermoeden,
een proces van betekenis krijgen en geven,*

...

En een echte lezer is iemand

*die zich vragen stelt over wat hij leest,
die zich verbaast en verwondert,
die meelacht, die meevoelt, die meeleeft,
die zijn eigen geest een vlucht kan laten nemen,
die gedachten en invallen met elkaar associeert,
die interpreteert,
die conclusies trekt,
die afweegt en vergelijkt,
die leest wat er staat,
en vooral wat er niet staat.*

Om aan een dergelijke leesopvoeding te kunnen werken, zijn afzonderlijke leeslessen niet voldoende. Leerkrachten moeten voortdurend aandacht hebben voor die leesopvoeding. In de taalactiviteiten, maar zeker ook daarbuiten. Want het gaat om de ontwikkeling van een gezonde leesattitude.

In deze tijd van technologische media is het voor leerkrachten niet altijd makkelijk om kinderen warm te maken voor lezen en voor boeken. Het is niettemin belangrijk dat kinderen het boek als informatiedrager ontdekken naast de andere media.

HET LEESKLIMAAT

Om je leesonderwijs met succes op te bouwen, is het belangrijk dat je werkt aan een stimulerend leesklimaat in de klas - zelfs in het kleuteronderwijs -, waarin kinderen aan boeken plezier beleven, waarin ze boeken als wegwijzers krijgen om zich in de wereld te oriënteren. Die positieve sfeer helpt voorwaarden te scheppen waarin leesopvoeding zich kan ontplooien.

Een gunstig leesklimaat creëren kan je bijvoorbeeld door

- *veel te werken met en rond kinder- en jeugdliteratuur: door van boeken werk- en belevingsinstrumenten te maken, door boeken 'al doende' aan te pakken, door kinderen te leren praten over wat ze gelezen hebben,*
- *te experimenteren met het werken rond boeken in de klas en op school,*
- *zelf veel te vertellen en voor te lezen, door kinderen daar actief bij te betrekken,*
- *ouders te informeren en te laten participeren in je leesopvoeding,*
- *uitnodigen en mogelijkheden bieden om met teksten om te gaan in een lees- en boekvriendelijk klasmilieu,*

Als je de leesopvoeding van kinderen wil begeleiden, veronderstelt dit dat je zelf mee ontwikkelt.

Dat houdt onder meer in dat je

- enigszins weet hebt van wat er reilt en zeilt in de kinder- en jeugdliteratuur,

- ervan op de hoogte blijft hoe je met kinderboeken in de klas en op school kunt omgaan.

Leerkrachten kunnen dagelijks, vervat in alle leergebieden, heel wat activiteiten organiseren die erop gericht zijn teksten te integreren. Het leesonderwijs verruimt zo de waaier van mogelijkheden om wereldoriënterend te werken vanuit een tekst. Bovendien kunnen allerlei emotionele elementen hier een plaats krijgen bij de verwerking, bijvoorbeeld in allerhande gesprekken en in dramatische werkvormen.

DE INHOUD EN DE THEMATIEK VAN TEKSTEN

Als je als leerkracht teksten en boeken voor kinderen kiest, moet je vanzelfsprekend aandacht hebben voor de inhoud en de thematiek ervan. Dat betekent heel wat. Bepalend is de wereld waarin kinderen van vandaag leven. Ook het moderne kinderboek is die totale leefwereld in de kijker gaan plaatsen. Allerlei thema's uit de werkelijkheidsgebieden (natuur en technologie, maatschappij, tijd en ruimte, mens en levensonderhoud, mens en zinggeving, mens en esthetiek) en uit het sociale en culturele leven duiken erin op. Auteurs willen een reëel beeld ophangen van de wereld waarin kinderen leven. Dat heeft hen ertoe aangezet verscheidene actuele problemen in hun boeken aan te kaarten. Zo merk je dat kinderboeken de relatie tussen man en vrouw en tussen ouders en kinderen, de werkverdeling, de gezins- en buurtrelaties, het multiculturele aspect anders tekenen.

(naar: *Moedertaalopvoeding in de basisschool*, Leerplannen CRKLO)

OVER SCHRIJVEN

In dit werkboekje zijn verschillende schrijfopdrachten opgenomen. Het leerplan legt hierover een aantal nieuwe accenten. Kinderen moeten heel wat vaardigheden ontwikkelen en oefenen willen ze volwaardig leren schrijven. Want dat is een complexe aangelegenheid.

Vooreerst moeten kinderen leren inzien dat er altijd iemand schrijft, voor iemand anders, over iets, met een bepaalde bedoeling (protesteren, reclame maken, mening laten kennen), op een bepaalde manier (grappig, spannend), via een bepaalde weg (vakjargon, kattebelletje, krantenartikel) en met het gebruik van allerlei middelen (lettertype, lay-out, alinea's, illustraties).

Voorts moeten ze zich een aantal schrijfstrategische vaardigheden eigen maken. Hier onderscheiden we:

- **verzamelen**: wat weet ik al over het onderwerp door mijn eigen ervaring, wat heb ik er al over gelezen, over gehoord, wat vind ik er zelf van,...?

- **selecteren**: als je materiaal verzameld hebt, dien je het te selecteren volgens wat je nodig hebt, wat bruikbaar is. Je denkt dan na over je publiek, over wat je wil bereiken, over het doel van je schrijven.

- **ordenen**: wie zijn materiaal geselecteerd heeft, dient het bovendien te ordenen volgens oorzaak - gevolg, chronologisch, volgens belangrijkheid, volgens inleiding - midden - slot.

- **uitschrijven**: hierbij dien je rekening te houden met de spelling, de zinsbouw,...

- **verzorgen**: je schrijft voor iemand anders dus ga je na of je geschrift vlot leest en mooi oogt. Je maakt het je lezer dus zo gemakkelijk mogelijk.

- **nalezen, herschrijven**: schrijven betekent voortdurend jezelf lezen. Je verhoogt de kwaliteit van je tekst door te herlezen.

De jonge leeftijd van de kinderen in acht nemend wordt hier voor veel van deze facetten nog maar een **aanzet** gegeven.

Schrijven is voor taalgebruikers wellicht de moeilijkste vaardigheid. Daarom dien je voldoende belang te hechten aan schrijfoepvoeding. Dat kun je door kinderen veel te laten schrijven, maar ook door ze over hun schrijven en dat van anderen te laten nadenken. Door te reflecteren over teksten: over de manier waarop ze ontstaan, waarvoor ze dienen en hoe ze in elkaar zitten.

Bij de verschillende schrijfoopdrachten in dit werkboekje respecteren we deze verschillende stappen.

We bieden kinderen kansen om:

- over hun teksten te praten, te overleggen, ze naar voor te brengen
- hun teksten tot leven te wekken met stem of gebaar
- tot zelfstandig werk te komen

SOCIALE VAARDIGHEDEN

De eindtermen hechten ook belang aan de sociale vaardigheden. Zij omvatten de geldende omgangsvormen, de nodige communicatieve gesprekstechnieken, de relatiebekwaamheid en organisatiekunde.

Geregeld zullen de leerlingen met elkaar moeten samenwerken om hun opdracht tot een goed einde te brengen.

Enkele doelstellingen die hierbij horen zijn:

- binnen de klasgroep naar voren treden
- een eigen mening onder woorden brengen
- het woord durven te nemen in een groepsgesprek
- anderen laten uitspreken en niet onnodig in de rede vallen
- de leiding van een taakgroepje op zich nemen
- verslag uitbrengen over een groepstaak
- het leiderschap van een klasgenoot aanvaarden
- regels en afspraken binnen de groep naleven
- regels en taakverdeling afspreken met het oog op een vlotte groepswerking
- gericht blijven op een taak en zich daarvan niet laten afleiden door storende elementen

Bij elk groepswerk kun je als leerkracht enkele van deze doelstellingen op bord brengen en de leerlingen erop wijzen er aandacht aan te schenken. Ook bij de evaluatie van de taak kunnen de doelstellingen aan bod komen. Bij een volgend groepswerk kan er weer een nieuwe doelstelling aan toegevoegd worden.

DE AUTEUR

Karel Verleyen werd geboren op 19 mei 1938. Zonder twijfel is hij een van de bekendste kinder- en jeugdauteurs in Vlaanderen. In zijn zeer gevarieerde beroepsloopbaan zaten wel een aantal constanten: onderwijs, journalistiek en schrijven voor de jeugd. Verschillende van zijn publicaties werden bekroond en/of vertaald in het buitenland. Sinds september 1996 kan hij zich volledig aan het schrijven wijden. Dat belooft. Want om inspiratie zit Karel Verleyen nooit verlegen. In veel van zijn boeken raakt hij actuele problemen aan. Maar ook het historische verhaal blijft een van zijn geliefkoosde genres.

Enkele van zijn publicaties zijn:

- *Een naam voor Hond*; vanaf 6 jaar
- *De dieven gerold*; vanaf 8 jaar
- *Oma Piraat*; vanaf 9 jaar
- *Voor oordelen zien* (met Jan Verbanck); vanaf 12 jaar
- *De verliefde moordenaar*; vanaf 12 jaar
- *Boek of brandstapel* (met Frank Leys en Luc Sauviller); vanaf 12 jaar
- *JeugdCENTiment* (met Jan Verbanck); vanaf 12 jaar
- *Tom wordt een reus*; vanaf 6 jaar
- *Een brug van glas*; vanaf 12 jaar
- *Hokus Spokus*; vanaf 9 jaar
- *Het Oog van de Zon. Egyptische verhalen*; vanaf 12 jaar

Om je lessen gevarieerd te maken, kun je wisselende groeperingsvormen gebruiken:

- klassikaal werken
- in groepen werken
- individueel werken

A. KLASSIKAAL WERKEN

De hele klas is gelijktijdig betrokken bij eenzelfde visuele boodschap of tekst. De opdrachten en activiteiten die daarbij worden gegeven, gelden voor alle kinderen. Ook als een kind voorleest en de anderen volgen of luisteren, is dat een klassikale activiteit. Alle kinderen hardop laten voorlezen, is weliswaar een klassikale activiteit, maar zeker niet de origineelste.

B. IN GROEPEN WERKEN

Hier kun je indelen volgens

- **de opdracht:**

- *parallel*: iedereen werkt aan dezelfde opdracht;
- *complementair of taakverdelend*: elke groep krijgt een andere deeltaak binnen een groter geheel.

Bij deze groeperingsvormen kan rekening gehouden worden met het niveau van de leerlingen, de interesse, de vertrouwdheid met de werkvorm, de moeilijkheidsgraad van de te lezen tekst,...

- **het niveau:**

- *homogene groepen*: alle groepsleden halen ongeveer eenzelfde leesniveau;
- *heterogene groepen*: het leespeil van de groepsleden verschilt.

Vooraf in homogene groepen kunnen leesouders efficiënt functioneren.

EEN RADIOPROGRAMMA

In allerhande radioprogramma's worden vaak boeken onder de loep genomen. Als leerkracht kun je bijvoorbeeld een kinderprogramma op band opnemen en die opname laten beluisteren in de klas. Het kan een ideaal uitgangspunt vormen voor de nu volgende lessenreeks waarin kinderen zelf een radioprogramma maken.

Daarna kan de klas inventariseren welke onderdelen ze in hun eigen radioprogramma willen.

Een voorbeeld van een inventarisatie op het bord:

1. Voorlezen van een fragment uit het boek.
2. Samenvatten van de inhoud van het boek.
3. Interviewen van de auteur of gegevens vertellen over de auteur.
4. Je mening geven over het boek.
5. Het boek beschrijven: omslag, tekeningen,...
6. Kinderliedjes zingen i.v.m. het thema van het boek.
7. Reclameteksten inlassen om het lezen van een boek te bevorderen.

• **Stilte! Opname!**

Een opname verloopt stap voor stap. Zo komt uiteindelijk een hele uitzending rond het boek tot stand. In een andere klas kan eventueel een radio-uitzending gemaakt worden over een ander boek. De opnames kunnen tussen de klassen worden uitgewisseld, als boekpromotie. Na een korte inleiding van de leerkracht beluisteren de leerlingen elkaars uitzending. Nadien wordt de uitzending besproken.

- *Zou jij het boek willen lezen? Waarom?*
- *Welk deel van de opname vond je het best?*
- *Wat dacht je van het voorgelezen stuk?*

Tijdens de volgende lessen werken de leerlingen aan hun taak. Je kunt kiezen uit twee mogelijke werkwijzen, parallel groepswork of complementair groepswork.

A. PARALLEL GROEPSWERK

Hierbij wordt de klas opgesplitst in groepen die allemaal aan eenzelfde opdracht werken. Achteraf wordt over de uitwerking ervan aan de klasgroep verslag uitgebracht.

Dat geeft dan aanleiding tot een vergelijking van de groepsresultaten en aanvullingen van elkaars bevindingen.

B. COMPLEMENTAIR GROEPSWERK

Complementair groepswork wordt soms taakverdelend groepswork genoemd.

De groepen waarin de klas is opgesplitst, werken hier aan een verschillende opdracht. Deze groepstaken maken evenwel een integrerend deel uit van een totaaltaak. Zo levert elke groep een bijdrage aan het geheel.

Essentieel is de samenwerking tussen en binnen de groepen. Deze werkvorm heeft geen zin als de voorgestelde resultaten slechts het werk zijn van enkele actieve leerlingen of van een dominante figuur in de groep. Het werk moet het resultaat zijn van onderling overleg of gezamenlijke inspanningen.

• Voorlezen

Leesvorm

In dit eerste punt worden stukjes uit het boek voorgelezen. Maak er een *voorleeswedstrijd* van. Alle leerlingen kiezen, indien mogelijk, vrij een stuk uit het boek. Eventueel bied je als leerkracht zelf een fragment aan. De leerlingen oefenen gedurende enkele minuten in stilte om hun tekst zo goed mogelijk voor te lezen.

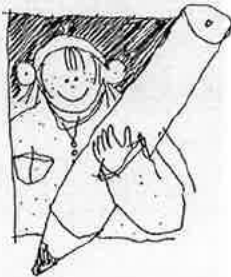
In enkele zinnen motiveren ze de keuze van hun fragment. Die noteren ze. Dan vormen de leerlingen groepjes van 3 à 4. Elk kind leest in zijn groep zijn tekst voor en verantwoordt zijn keuze.

Wijs de leerlingen erop dat voorlezen niet hetzelfde is als hardop lezen. Bij voorlezen gaat het erom dat een lezer op een expressieve wijze een boodschap overdraagt op een luisteraar.

Elke groep bepaalt dan welk stukje zal gelezen worden en door wie. De gekozen leerlingen lezen hun tekst aan de hele klas voor. Daarna kiest de klas wie zal lezen voor de radio-opname.

• Teksten schrijven

Creatief schrijven

Mogelijke opdrachten zijn:

- Het boek beschrijven (het omslag, de illustraties...).
- De inhoud van het boek samenvatten.
- De auteur interviewen (dialogoog) en gegevens vertellen over de auteur.
- Reclame maken voor boeken.
- Mening geven over het boek.

Het schrijven van teksten voor het radioprogramma kan binnen een les pluriform stellen.

- **Verzamelen:** Start de les met het opbouwen van een woordveld op het bord (klassikaal). De woorden die de kinderen bedenken kunnen te maken hebben met gevoelens die het boek bij hen oproept. Het kunnen antwoorden zijn op bekende systematische vragen: wie? wat? waarom? welke? waar? wanneer? waarom? waartoe? hoe? of het kunnen waardeoordelen zijn over het boek. Nadien kunnen de kinderen een verduidelijking geven bij enkele kernwoorden die op het bord aangebracht zijn. Bespreek de opdrachten mondeling aan de hand van het blad met opdracht fiches. Verdeel vervolgens de taken binnen de klasgroep. Elk onderdeel moet aan bod komen. De leerlingen werken eventueel twee aan twee.

- **Selecteren/ordenen:** In functie van de opdrachtliche gaan de leerlingen uit het woordveld begrippen selecteren op grond van bruikbaarheid (argumentatiewaarde, illustratieve waarde, expressieve waarde). In hun achterhoofd denken ze daarbij aan de vraag: Wat is het doel van de schrijver? Ze ordenen hun gegevens.

- **Uitschrijven/verzorgen:** Ze schrijven hun tekst uit, rekening houdend met de correcte spelling. Bij twijfel mogen ze een woordenboek gebruiken. Het script moet ook vlot leesbaar zijn en aantrekkelijk ogen voor de lezer. Daarom hechten ze belang aan de lay-out, het handschrift, de alinea-indeling,...

- **Nalezen/herschrijven:** Lezen is een noodzakelijke fase in elk schrijfproces. Door een kritische leeshouding is de schrijver in staat zijn tekst aan te passen, te verbeteren, te herschrijven. De leerlingen gaan de volledigheid en de samenhang na, kijken of er geen overlappingsen zijn,...

Vanzelfsprekend geef je hen de kans hun schrijfproducten voor te stellen of ze door medeleerlingen te laten lezen. Maak ook tijd vrij voor een reactie daarop.

Opdrachtfiche

MENING OVER HET BOEK

Je hebt het boek helemaal gelezen.

Wat vond je ervan? Leest het vlot? Heb je het in één ruk uitgelezen? Welke delen van het boek vond je goed/niet goed? Vond je het spannend, droevig, saai,...?

Schrijf in enkele zinnen op wat jij denkt van het boek.

Opdrachtfiche

RECLAME

Jullie maken een radioreclamespot voor het boek. Bedenk een leuke slogan of een leuk versje. Bespreek samen in je groep hoe, op welke toon, op welke manier je dat gaat inspreken op band.

Jullie tekst kan ook een dialoogje zijn. Let er wel op dat je goed hoort dat er verschillende personen samen spreken.

Opdrachtfiche

SAMENVATTING VAN HET BOEK

Je hebt het boek helemaal gelezen. Vertel kort waarover het verhaal gaat.

- Waar speelt het verhaal zich af?
- Wie speelt erin mee?
- Wat gebeurt er?
- ...

Stel je tekst zo op dat je de spanning erin houdt.

Verklap de luisteraar niet hoe het boek afloopt.

Moedig wel aan het boek te lezen.

Opdrachtfiche

BESCHRIJVEN VAN HET BOEK

Jij vertelt hoe het boek eruitziet.

- Welke gegevens vind je op de kaft? (titel, auteur, uitgeverij, illustrator...)
- Welke tekening staat op de kaft?
- Ziet het boek er leuk uit?
- Hoeveel bladzijden telt het? Heeft het een klein lettertype?

Nodig de luisteraars uit het boek te lezen.

Opdrachtfiche

INTERVIEW MET DE AUTEUR

Schrijf een dialoog tussen een journalist en de auteur, waarin verteld wordt over het boek. Lees eerst de tekst over de auteur. Schrijf daarna jullie interview.

• Kinderliedjes

Het wordt pas een echt radioprogramma wanneer er 'muziek' in zit.

Hier volgen drie mogelijkheden.

1. De leerlingen krijgen de taak thuis te snuffelen naar een liedje i.v.m. de thema's:

- opa (oud worden)
- circus/leeuwen
- boeken lezen

De leerlingen brengen het liedje mee op cassette. Zo kan het verwerkt worden in het programma. Ze kondigen op de radio het liedje zelf aan.

Van te voren kan men op de radio beluisteren hoe zo'n aankondiging gebeurt.

2. De leerlingen vinden het vaak leuk om zelf liedjes te zingen. Van de meegebrachte liedjes kan er een aangeleerd worden. De klas zingt het samen voor de opname.

3. In groep schrijven de leerlingen een nieuwe tekst op een bestaande melodie en vertolken zelf het lied.

B.v. op de melodie van 'Ik zag twee beren'.

*Ik zag mijn opa
vanop een sofa
grote leeuwen temmen
't was een wonder boven
wonder
wat die leeuwen bij mijn opa
konden
hi, hi, hi, ha, ha, ha
mijn opa stond erbij
en hij keek ernaar.*

Als alle teksten klaar zijn en er voldoende muziek is verzameld, kan alles klaargemaakt worden voor de opname. Maak samen een draaiboek op met de volgorde voor het programma.

Wie zorgt voor de bindteksten, de aankondigingen?

Laat de leerlingen zelf het programma aan elkaar praten.

Nog enkele ideetjes:

- kies een naam voor je radio en maak een djngel (eventueel met muziekinstrumenten uit de muziekklas);
- kies een naam voor het programma;
- maak zelf een kenwijsje en laat dit geregeld horen in het programma;
- verwerk een spel (quizvraag) voor de luisteraar in het programma (Dit is vooral leuk als het ook beluisterd wordt door andere klassen.)

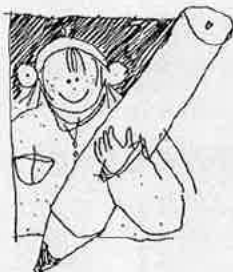

EEN MUURKRANT

Een leuk alternatief voor het radioprogramma is een muurkrant.

• Werkwijze

Creatief schrijven

Als leerkracht kondig je zelf het onderwerp aan: we gaan een eigen muurkrant (krant) samenstellen over het boek!

De kinderen schrijven natuurlijk zelf de nieuwtjes, berichten en advertenties.

Wat nu volgt zijn een aantal suggesties voor het maken van een krant door kinderen. Allerlei taalactiviteiten komen hierbij aan bod.

De leerlingen brengen een krant mee.

(Zorg als leerkracht ervoor dat je in de bespreking en de activiteiten errond de volgorde van het schrijfproces respecteert - zie: Over schrijven, p.5 - 6)

- **Selecteren/ordenen:** In een eerste fase bespreek je samen met de kinderen de opbouw van een krant. Ze hebben hierbij oog voor titels, foto's, kolommen, ondertitels, de inleidingen op artikels,... De leerlingen merken ook de verschillende soorten teksten op: een weerbericht, zoekertjes, reclame,... Hoe zijn ze samengesteld en opgebouwd? Besteed er voldoende tijd aan. Want hier wordt het materiaal verzameld dat de leerlingen zullen nodig hebben bij het uitvoeren van hun opdrachten.

In functie van de opdrachtelijke selecteren de leerlingen begrippen uit het woordveld op grond van hun bruikbaarheid (argumentatiewaarde, illustratieve waarde, expressieve waarde). In hun achterhoofd denken ze daarbij aan de vraag: Wat is het doel van de schrijver? Ze ordenen hun gegevens.

- **Uitschrijven/verzorgen**

- **Nalezen/herschrijven**

Op het bord komt een inventarisatie van de inhoud van de muurkrant. Laat de leerlingen zelf zoveel mogelijk de inhoud ervan be-

palen (berichten - artikels - reclame - zoekertjes - ...).

Uit de opsomming kiezen ze een onderwerp waarrond ze willen werken. (Gebruik hiervoor bijvoorbeeld ook de uitgewerkte opdracht fiches.)

De leerlingen schrijven hun krantenberichtje.

Daarna krijgen enkele leerlingen specifieke taken:

- een redacteur
- de fotograaf
- de hoofdredacteur
- de tekenaar
- de vormgever

Maar de eerste activiteit is het zoeken naar een goede naam voor de krant. Het kan een naam zijn die aansluit bij het boek. Als de kinderen een goede naam gevonden hebben, kan die samengesteld worden met losse letters uit een echte krant. In kleine letters kunnen ze vermelden wie de hoofdredacteur is, de dag van uitgifte, de prijs van de krant,...

• Inhoud

Verschillende rubrieken komen aan bod:

Berichten, artikels

- opa in het park opgepakt door de politie
- het ongeval van opa in Afrika: verslonden door een leeuw
- iets over de verdwenen diamanten
- het echte verhaal van opa: zijn dagboek uit zijn circusleven
- een nieuwe naam en een nieuw paspoort voor opa
- het ongeval van opa
- over de schrijver Karel Verleyen

Reclame

- voor dit boek en voor andere boeken van Karel Verleyen
- voor het circus in de stad

- voor het gevaarlijke nummer van Serengeti Joe met zijn leeuwen
- voor het café Bij Ma

Zoekertjes - advertenties

- gezocht: een leuke opa
- opa zoekt een huis
- opa zoekt een familie om bij te gaan wonen
- wie kent Koeketine?
- jongen zoekt toffe ouders

Het weer

- een weerbericht formuleren voor Afrika, met aandacht voor: de bewolking, de temperatuur, de wind en de neerslag.

Op de volgende pagina's vind je mogelijke opdrachtfiles voor de leerlingen.

Opdrachtfiche
OPA IN HET PARK

'Hij staat in de krant!'

'Wie?'

'Opa!'

Mama griste de krant uit zijn handen.

'Steven, papa heeft gezegd dat...'

Ze maakte haar zin niet af want ze stond met haar mond open naar de krant te staren. Op de voorpagina, drie kolommen breed, was een foto afgedrukt. 'Vreemde vogel in stadspark', luidde de kop.

En op de foto was een man te zien die in een hangmat lag. Onder die hangmat stond een wat gehavende koffer in het gras. De man zelf droeg een halfmond mutsje met een vingerlang uitsteeksel, dat aan een antenne deed denken. Het gekste van alles was dat de man een paraplu vasthield.

Steven probeerde het onderschrift bij de foto te lezen. 'Vannacht verraste onze fotograaf deze vreemde vogel in het stadspark. Hij had een hangmat opgehangen tussen twee bomen en een paraplu opgestoken, om zijn hoofd en bovenlichaam te beschermen tegen de stromende regen.'

(p.30)

Jij bent de reporter die de vreemde vogel in het stadspark ontmoet. Schrijf er een krantenartikel over. Vertel bijvoorbeeld ook hoe laat het was, welk weer het was, waar hij hing, waarom hij daar hing, of hij schrok... Veel succes.

Jij bent de fotograaf die de vreemde vogel in het stadspark kan fotograferen. Teken die foto. Lees daarvoor nog eens goed de tekst.

Opdrachtfiche

AFFICHES

Circusmensen werken veel en hard. Ze oefenen vaak en treden elke dag op. Na het optreden wordt de tent snel afgebroken en trekken ze verder naar de volgende plaats. Meestal gaat de plakploeg vooruit. Ze plakken affiches op winkels, kantoren, gebouwen. Zo weet iedereen dat het circus eraan komt.

Ontwerp een affiche voor het gevaarlijke leeuwnummer, uitgevoerd door de bekende Serengeti Joe.

Opdrachtfiche

HET ONGELUK VAN OPA

'Mijn vader verdween in Afrika toen ik nog een baby was. Moeder heeft het me vaak genoeg verteld.' Steven vond het een stom antwoord.

'Heeft ze je ook verteld hoe ik verdween?'

Stevens vader antwoordde met een onwillig schokje van zijn schouders. 'Dat wist niemand precies. Een leeuw had je opgevreten of zo. Hoe dan ook, een krankzinnig verhaal.'

...

'Je werd geboren in 1956?'

Stevens vader knikte onwillig.

'Je vader, ik dus, was een spoorwegbeambte?'

'Klopt, maar...'

'Ze stuurden me naar Afrika om mee te helpen aan de bouw van een nieuwe spoorlijn?'

Steven voelde zijn oren gloeien.

'Jawel, maar dat is geen geheim. Het heeft zelfs in de kranten gestaan die over de dood van mijn vader schreven. Ik heb die dingen nog ergens liggen.' (p.14/16)

Jij schrijft het artikel dat in de krant heeft gestaan over de mysterieuze dood van een spoorwegbediende. Maak er iets geheimzinnigs van, iets ongelooflijks.

Opdrachtfiche

DAGBOEK

‘Ten einde raad trok ik de woestijn in, zwierf daar wat rond en zo ontmoette ik de gekste troep kerels die ik ooit had gezien. Ze hadden een circus. Té gek natuurlijk, een circus met wilde dieren in Afrika! Ik mocht met ze mee als ik ook een deel van het werk wilde opknappen. Dat wilde ik en ze gaven me een plekje in de woonwagen van een oude kerel die met leeuwen kon omgaan, alsof het kleine poesjes waren. Hij leerde me alles. Ik koos de naam Serengeti Joe omdat ik de troep in de Serengetiwoestijn had ontmoet en begon met het circus de wereld rond te trekken.’ (p.39)

Opa wordt een circusartiest. Zijn belevenissen schrijft hij in zijn dagboek. Fantaseer jij eens drie dagen uit dat dagboek van Serengeti Joe (maandag 25 april, dinsdag 26 april en woensdag 27 april). Het zijn drie dagen waarin hij vertelt over de hoogpunten van die dag, zijn bange momenten, het werk, het zware leven, zijn vrienden, heimwee,...

Opdrachtfiche

HET ONGEVAL VAN OPA

Het deed heel vreemd aan. Steven lag in zijn bed, maar slapen was er niet bij. Telkens en telkens opnieuw hoorde hij zijn moeder het verhaal van het ongeval vertellen. En ze had het vreemde mannetje de hele tijd opa genoemd.

Opa had in zijn eentje door de stad gewandeld. In de buurt van het station was het dan gebeurd. Een snelrijdende auto, opa die zonder kijken de straat overstak, een klap, ambulance, intensieve zorgen, geen bezoek tot de dokter het toeliet... (p.78)

Schrijf het krantenartikel van dit ongeval van opa. Vertel hoe het gebeurde, wie had er voorrang, was er een zebrapad, wie zag het gebeuren, wie bracht de hulpdiensten op de hoogte, wat deed men na de aanrijding,....?

opdrachtfiche
DIAMANTEN

'Eén van die kerels vroeg me om een pakje voor hem mee te nemen, de grens over. Ik kon vrij heen en weer reizen, want de spoorweg moest worden aangelegd tussen twee hoofdsteden. Bovendien wilde hij me er flink voor betalen. Toen had ik moeten nadenken. Als mensen je betalen om niks te doen, is er iets niet goed. Maar ik dacht niet na. Ik pakte het pakje aan en nam het mee naar mijn kamer. Het zag er heel gewoon uit, bruin papier, touwtje en zo. Dat maakte me nieuwsgierig. Eerlijk is eerlijk, ik vermoedde ongeveer wat erin zou zitten, maar toen ik het openmaakte, plofte ik van verbazing gewoon achterover op mijn bed.'... 'Je zult me niet geloven maar in dat pakje zat voor een fortuin aan diamanten!' (p.36)

Vertel in een krantenartikel waar/wanneer/hoe de diamanten gestolen zijn, welke waarde ze hebben,...

HET MUSEUM

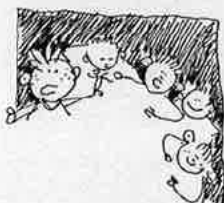
We maken een tentoonstelling over de figuur van Serengeti Joe in

Het Serengeti Joe Museum

Dit is een veeleer speelse verwerking die kan plaatsvinden als alle kinderen van de klas het boek gelezen hebben.

• **Werkwijze**

Klasgesprek

Als leerkracht vertel je de opzet: we maken een Serengeti Joe Museum. Zo kunnen andere klassen komen kijken naar de tentoonstelling. De klas die wil, kan dan het boek of de boeken *Mijn opa is een leeuwentemmer* ontlenen. Maar eerst is er een klasgesprek over het opstellen van de tentoonstelling.

Waar opstellen

- in de klas?
- in de gang?
- aan de ingang van de school?

Hoe opstellen

- op gewone tafels?
- op tafels met glasplaat?
- in vitrinekasten?
- in zandtafels?
- op panelen?
- op het prikbord?

Welk materiaal

- foto (= tekening) van opa toen hij jong was, trouwfoto, groepsfoto bij de spoorweg in Afrika, in het circus,...
- geboortekaartje van zijn zoon
- een overlijdensbericht
- de diamanten

- affiches van het circus
- zijn kleren: hoed, jas, koffer,...
- het krantenartikel over zijn overnachting in het park
- foto's van Koeketiene
- de sleutels van het station

Hoe ordenen

- chronologisch?
- foto's bij foto's?
- teksten bij elkaar?

Hoe uitleg geven

- een korte tekst plaatsen bij elk voorwerp?
- gids spelen en zo een rondleiding geven (elk kind staat dan bij een voorwerp en geeft uitleg)?

• Tips

Manuele expressie

Creatief schrijven

- De leerlingen krijgen enkele dagen de tijd om materiaal te verzamelen.
- Wanneer de uiteindelijke opbouw start, kan elk kind voor enkele voorwerpen verantwoordelijk zijn (zo kan men in groepjes de tentoonstelling opbouwen).
- Leg het materiaal overzichtelijk neer.
- Zorg voor een aantrekkelijke aankleding van het geheel.
- Geef goede informatie aan de bezoekers: bij elk voorwerp een kaartje met de gegevens, een korte tekst uit het boek, naam van het voorwerp, van wie was het, waar gevonden, door wie gevonden, wie nam deze foto,...?
- Een ander luik van de tentoonstelling kan gaan over de auteur en andere boeken van hem.
- Vergeet natuurlijk ook niet:
 - uitnodigingen te maken, ouders uit te nodigen,
 - openingsuren op te stellen, stukjes te laten voorlezen,
 - inkom te vragen om daarmee nieuwe boeken van dezelfde auteur te kunnen kopen.

- In een hoekje van het museum kan je foto's tonen van de plaatsen waar opa optrad. In het boek komen o.a. de volgende plaatsnamen voor: Senegal en Venezuela. Op een wereldkaart kunnen deze twee meest voorkomende plaatsnamen aangestipt worden.

• Belangrijke thema's

CIRCUS

Een hoekje van het museum kan gaan over het thema 'circus'. Bij foto's, tekeningen, prenten,... plaatsen kinderen de juiste woordenkaarten met bijkomende uitleg. (b.v. circustent, tentbaas, tribune, zaagsel, piste, woonwagens, kassa, circusorkest, spreekstalmeester, artiesten, acrobaten, clowns, jongleurs, koorddansers, oppasser, goochelaars, dierentemmer,...)

Bereid dit voor tijdens een les woordenschat.

Misschien kan er ook aandacht geschonken worden aan het ontstaan van het circus, het leven van circusmensen,... Tijdens de lessen wereldoriëntatie zoeken de kinderen zelf informatie op in de bibliotheek van de school of de klasbibliotheek. Breng natuurlijk ook zelf boeken in de klas over het thema.

In een crea-les maken de leerlingen kijkdozen waarin je opa aan het werk kan zien in het circus, bij zijn leeuwen, in de stallen,...

Interessante informatie over het circus vinden de kinderen in het boekje *Circus* uit de reeks Informatie Junior nr. 230. Uitgave de Ruiter B.V.

Daar staat onder meer in:

- Het circus komt!
- De tent wordt opgezet.
- In de tent.
- Het uitladen van de dieren.
- De voorstelling.
- Circus is al oud.
- Grote families.

- Veel meer dieren.
- Wilde dieren.
- Altijd oefenen.
- Hard werken.
- Minder circussen.

LEEUWEN

Als de kinderen het boek gelezen hebben, willen ze zeker meer weten over leeuwen. Daarom kan dit thema een apart onderdeel van het museum worden.

Ze verzamelen foto's van leeuwen en hun familie. De volgende woordkaarten worden bij de foto's geplaatst: katachtige dieren, leeuwen, luipaarden, tijgers, jaguars, hyena.

De kinderen zoeken op waar de dieren leven en wat ze eten. Zo kan een identiteitskaart van de leeuw worden opgesteld.

Laat de leerlingen zelf opzoeken, informatie ordenen en noteren. Interessante informatie over leeuwen vinden ze in de bibliotheek. Vergeet dan zeker niet te zoeken naar *Leeuwen* uit de reeks Informatie Junior, nr. 428.

Sluit als leerkracht aan bij het meegebrachte materiaal en breng zelf ook heel wat informatie mee.

Probeer zeker niet volledig te zijn. Laat de leerlingen de richting bepalen en speel daar op in.

Als afsluiting kan een bezoek gebracht worden aan:

- de zoo (Antwerpen, Planckendael)
- een circus
- het museum te Tervuren

EN DIT KAN OOK NOG

• Tekenen

Manuele expressie

De jongen rende de trap op. Eigenlijk genoot hij van de situatie. Stel je voor, opeens zou hij een opa hebben!

Het raam van de slaapkamer klemde. Dat deed het altijd als het buiten regende. Na drie stevige rukken zwaaide het toch open. Steven keek naar buiten. De straat was leeg. De hele buurt leek rustig. Hé? Mevrouw Belen stond voor haar raam en keek gespannen naar het huis. De oude meneer Vervloet stond ook al te staren. (p.10)

De leerlingen tekenen een huis uit de straat. Achter een van de ramen zit ergens een buurvrouw verscholen. Alle getekende huizen van de kinderen naast elkaar vormen de straat van Steven.

• Schrijven

Creatief schrijven

Bij p.10. Elke leerling knipt een tekstballonnetje uit. Ze kleven ze op de tekeningen. In de tekstballonnen schrijven ze een bedenkning van de burens bij het hele gebeuren.

B.v. *Ocharme, zo'n oude man. Ze zetten hem gewoon op straat.*

• Telefoneren

Spreekopvoeding

Bij p.10. De burens bellen elkaar op en vertellen het nieuws verder: er zit iemand met rare kleren aan op de stoep bij de familie Verhulst. Over de telefoon fantaseren de burens wie die man kan zijn en wat hij daar komt doen. Natuurlijk wordt de toestand altijd maar erger en erger voorgesteld.

Met dit soort telefoongesprekjes oefenen de leerlingen in het duidelijk formuleren en spreken. Ze werken eerst twee aan twee, ze zien elkaar nog. Gebruik levensecht materiaal (telefoontoestellen).

• Kritisch lezen

Leesvorm

*SPREEKT OPA DE WAARHEID?
IS HET ECHT OPA?*

Telkens als de leerlingen een hoofdstuk gelezen hebben, worden deze vragen gesteld.

De leerlingen nemen een standpunt in en motiveren hun keuze. Gedurende het verloop van het boek kunnen de leerlingen hun keuze vanzelfsprekend veranderen.

Na elk hoofdstuk kan een inventaris worden gemaakt van de antwoorden. Zo kan de klas een mogelijke evolutie vaststellen.

De lezer neemt hier een standpunt in tegenover zijn lectuur, hij geeft er zijn mening over. De eigen mening van de kinderen primeert. Ze moeten die wel leren verantwoorden.

• Kritisch luisteren

Luisteropvoeding

WAAR? NIET WAAR?

De leerlingen vertellen een verhaal. De inhoud van het verhaal is een grappige gebeurtenis die ze beleefden met een opa, oma, tante,...

Het kan echt gebeurd zijn, maar het mag ook gefantaseerd zijn. De klas neemt een stelling in (waar/niet waar).

Kritisch luisteren houdt in dat je je eigen mening vormt, dat je een standpunt inneemt tegenover de spreker, tegenover de inhoud en de vorm van de boodschap. Dat betekent dat je de boodschap kan relativeren, dat je de communicatieve situatie kritisch leert beoordelen.

• Creatief schrijven

• Dramatische expressie

• Leesvorm

• Inhoudsopgave

Na elk hoofdstuk verzint een groep leerlingen enkele passende titels bij het hoofdstuk.

Die komen op het bord. De klasgroep kiest er de beste titel uit. De leerlingen motiveren hun keuze.

Alle titels worden op het einde bij elkaar gebracht en vormen een mogelijke inhoudsopgave van het boek.

• Tableau vivant

Bij elk hoofdstuk in het boek staat een tekening. In groepjes nemen de kinderen een tekening voor hun rekening. De spelers beelden de handeling uit door houdingen aan te nemen. Ze blijven enkele ogenblikken staan: het lichaam is in stilstand (de zogenaamde bevroren activiteiten). De spelers praten niet.

Met deze activiteit vergroten de concentratie en het inlevingsvermogen. De leerlingen leren ook samenwerken: overleg bij de voorbereiding en bespreking na de voorstelling.

Met de verschillende 'standbeelden' kan het boek a.h.w. worden samengesteld. Een andere leerling vertelt het deel uit het verhaal waar het standbeeld bij past.

Deze activiteit kan ook opgenomen worden in het Serengeti Joe Museum.

• Creatief lezen

'... Vanmiddag drie uur, voor de ingang van het station. Goed?'

'Jawel, mevrouw, dank u wel, mevrouw.'

Steven knipte het klokkend lachje doormidden toen hij oplegde.

'Ze vroeg of ik bij Freddy wil gaan spelen, vanmiddag. Dat mag toch?'

Steven schrok van zichzelf. Dat hij zomaar koud, kalm een leugen kon vertellen!

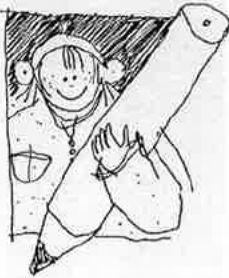
... Wat een grap, hij kon Freddy niet luchten. Dat had hij al wel honderd keer gezegd. (p.47)

Verzin zelf eens een reuzegrote dikke, vette leugen. Net als bij Steven moet het een smoesje zijn over iets wat je anders helemaal niet graag doet.

Naar aanleiding van de tekst verzinnen de kinderen iets nieuws. Met een tekst creatief omgaan (creatief lezen) betekent dat een lezer hem gebruikt als springplank voor nieuwe gevoelens, ideeën en handelingen.

• Vraagbank

Creatief schrijven

Na het eerste (of tweede) hoofdstuk mogen de leerlingen aan opa zes vragen stellen die beginnen met

WAT?	HOE?
WAAROM?	WAAR?
WAARMEE?	WELKE?

Misschien komen ze op het einde van het boek het antwoord te weten.

- Werkboek voor de tweede graad bij

- *Mijn opa is een leeuwentemmer*,
Karel Verleyen

Leuven, Davidsfonds/Infodok, 1997

33 p.

© Davidsfonds/Infodok, Centrum Informatieve Spelen,
Onderwijs-Service

Auteur en samensteller: Gerd Baetens en Herwig Rombauts

Vormgeving: Johan Buijs

D/1997/2952/34

ISBN: 90 6565 795 9

Davidsfonds/Infodok

Blijde-Inkomststraat 79-81

3000 Leuven

tel.: 016/310 600

fax: 016/310 608

Davidsfonds/Infodok

Centrum Informatieve Spelen

Naamsesteenweg 164

3001 Heverlee

tel.: 016/22 25 17

fax: 016/29 50 99

Onderwijs-Service

Spoorwegstraat 19

9250 Waasmunster

tel. en fax: 052/46 19 62

ISBN 90-6565-795-9

9 789065 657954